

Naujienu Antroji Dalis

NR. 928

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXV METAI

STASĖ VANAGAITĖ-PETERSONIENĖ

ADOMĄ JASĄ DAR KARTĄ SKAITYSIU

Vėlyva "Būk palaimintas" recenzija

Tikrosios vertybės nesensu. Į jas galima žiūrėti, gėrėtis ir vėl iš naujo vertinti. Iš laiko perspektyvos jos atrodo dar pilnesnės. Laikas apneša dulkėmis tik mažus dalykus. Kad ir knyga. Dažnai ką tik išleista, gerai pareklamuota, nors menkoka ir skurdi, sutviska vienkartinė, rampinė šviesa. Praeina metai, antri — ji pamirštama, ir tik labai artimų autoriaus draugų minima. Tačiau tokios knygos, kuri išeina į pasaulį su nemeluotu šviežumu, su savitu aš ir su didingumu paprastume, laiko dūžiai nesunkina. Ją vėl ir vėl imi į rankas ir kiekvieną kartą ką nors naujesnio randi. Prie tokių knygų skiriu Adomo Jaso eilėraščių rinkinį "Būk palaimintas", išleistą 1963 m. Čikagos Lietuvių Literatūros Draugijos.

Laikas nuo laiko bevartydama ši Adomo Jaso poezijos rinkinys, vis dėlto spaudoje nesu pastebėjusi platesnės šio rinkinio recenzijos. Kodėl? Nežinau. Betgi ši poezijos rinktinė verta ilgesnio stabtelėjimo, gilesnio įžvalgumo ir, sakyčiau, tam tikro pristatymo, nors, kaip sakiau, tikrajai vertybei ir nereikėtų rampinio skaitytojo dirginimo.

Dėl rinkinio vardo.

Kodėl "Būk palaimintas"? Poetas daug kartų mini šią figūrą religinių eilėraščių motyvuose.

— Būk palaimintas,
 jei Viešpaties išmintim
 tikėjai!

Būk palaimintas,
 jei vynuogyno vaisių
 Viešpačiui rinkai!

Arba:

— Palaimink mano brolius,
 Kur želdė dobilą,
 Augino taikųjį balandį.
 (64 psl.)

Tik atidžiai įsiskaičius, pagausi, kad rinkinio vardas pasakytas eilė. "Būk palaimintas", 76 psl.

— Būk palaimintas! —
 mirusieji šaukia.
 — Būk palaimintas! —
 gaudžia ežeriai.

Kas tikės, kad pavasarį
 sugrįžta —

Kad jie žiedus dar vyšnion
 nusimes? —

Ir bus vienas, kurs laimins
 tavo ryžtą —

Laimins kelią į tėviškės
 žemes...

Palaimintas būk — ar būsi,
 jei vieną pavasarį tu grįši į na-

mus — tai rinkinio vardo prasmė ir per visą rinkinį ilgu siūlu nusidriekęs grįžimo motyvas.

Autorius 115 psl. eilėraščių rinkinį suskirsto į 3 dalis:

1. Tavo kraujo rytas
2. Genties šauksmas
3. Auksinio smėlio tyruose.

Poetas, šitaip klasifikuodamas savąjį eilėraščių rinkinį, atrodo, neturėjo minty eilėraščių motyvų ar eilėdaros skirtumų. Tie padalinimai yra atskirų tokiu vardu eilėraščių pavadinimai, o tų skyrių eilėraščiai ir jų motyvacija tarp savęs mažai ką turi bendro. Taip kad klasifikacija yra atsitiktinė, nors, pvz., "Auksinio smėlio tyruose" skyrių ir pradeda motto: "Tam, kurs ieškodamas aukso, prarado širdį".

Tad visuose šio rinkinio skyriuose yra tų pačių motyvų eilėraščių ir panaši eilėraščių architektonika.

Pagrindiniai Adomo Jaso eilėraščių motyvai yra šie:

- religiniai, žmogaus praradimo,
- genties šauksmo, namų nostalgija,
- politiniai — ironijos, sarkazmo,
- gamtos, erotiniai.

Religinių motyvų nėra daug, bet jie yra būdingi. Tai nėra dūsavimai į Dievą, bet yra tikrojo krikščionio ieškojimas ir Dievo atspindžio ieškojimas žmoguje.

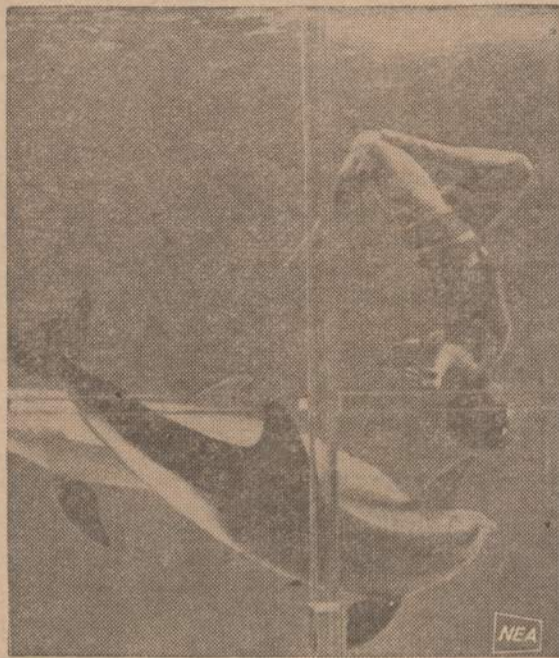
"Kai įširdę einam kovos
 labirintu,
 Kas iš mūsų veido Tave
 bepažintų?
 ...lyg nebūtų žemė
 tikinčiųjų žemės,
 Tikinčiųjų žemė tikinčio
 žmogaus..."
 33 psl.

Su Dievu Ad. J. kalbasi lyg su tėvu, laisvai ir paprastai. Jis pasisako Jam savo nuotaikas, o kartais net pasiginėja.

"Ten, kur senų klevų šešėly
 mozaikom tviska bažnytelė, —
 pačioj jaunystėj angelai,
 o Tujen, Dieve, pražilai
 gal dėl širdžių, kurios atšalo,
 nors valgė duoną Tavo stalo:
 po nuodėmės skaudžiai
 kvailos
 nedaro žemė atgailos..."

Žmogaus nužmogėjimo, žmogaus praradimo motyvų daugiausia užtinkame "Auksinio smėlio tyruose". Žmogus, save praradęs, yra viską praradęs. Nors aplink jį ir aukso smiltys dulkėtų, jis pats yra virtęs dy-

(Nukelta į 2 psl.)



Floridoje, Lebanon miestelyje, yra naktinis klubas, kuriame šokėja Karen Weiss vandenyje šoka kartu su delfinai gražų šokį. Šimtai svečių ateina pasigėrėti šokėja ir šokiais.

"ŠEŠUPĖ ŠAUKIASI PAGALBOS"

Taip parašyta š. m. vasario 2 d. Vilniuje leidžiamoje "Tiesoje". Tai L. Juknevičiaus, Gamtos apsaugos komiteto vyr. inspektoriaus, straipsnis.

Iš šio straipsnio sužinome, kad ties Marijampolės miestu į Šešupę leidžiamos visokios nuodingos atmatos ir srutos, kurios žudo žuvis. "1966 m. šešupėje žuvis duso 6 kartus, 1967 m. — 3 kartus, 1968 m. — 2 kartus. Vien praėjusių metų gruodžio mėnesį Antanavo hidroelektrinės tvenkinyje žuvo daugiau kaip tūkstantis centnerių (!) žuvų. Visais atvejais žuvų dusimo priežastis ta pati — vandenį stinga deguonies".

Tvirtinama, kad šešupės teršėju yra cukraus fabrikas. Tuo gal netenka abejoti, tačiau netas kaltininkas, kuriam sovietinis pataikūnas meta kaltę:

"Fabrikas, pastatytas dar buržuazijos valdymo metais, turi primityvius nutekamojo vandens įrengimus".

Čia galima drąsiai sakyti, jog tik primityvus inspektorius gali tą tvirtinti: Marijampolės cukraus fabrikas buvo naujas ir su visais moderniausiais įrengimais. Inspektorius, gal būtų Sovietijoje tariamus moderniskus "įrengimus", tai Lietuvoje modernūs įrengimai jam atrodė primityvūs.

1948 metais Vokietijoje sovietų repatriacinės komisijos agentai, ragindami tremtinius grįžti į sovietų okupuotą Lietuvą, platino savo "Tiesą" ir kitą sovietinį šlamštą. Marijampoliečiai atsimena, kad viename laikraščio numeryje buvo įdėta Marijampolės Cukraus fabriko, nepriklausomybės laikais fotografo Vinčergero padaryta fotografija. Tos fotografijos apa-

čioje buvo parašyta, kad tai "Atstatytas Marijampolės cukraus fabrikas". Sovietai tvirtina, jog vokiečiai tik didįjį kamina susprogdinę. Dabar iš vyr. inspektoriaus straipsnio matosi, jog fabrikas nebuvo sugriautas. Nors jis kaltė meta dėl vandens teršimo buržuazijos primityviems įrengimams, tačiau tuo pat metu netyčia pasakė kiek ir tiesos:

"Seniau, kai fabriko gamybos apimtys buvo mažesnės, šiuose tvenkiniuose nusėdavo nešvarumai. Pasibaigus cukraus sezonui, tvenkiniai buvo valomi... Šiandien fabriko pajėgumas — 1200 tonų cukrinių runkelių per parą. Be to, pastaraisiais metais fabrikas perdirbinėja cukranendrių cukraus pusfabrikatį. Taigi, jis dirba beveik ištisus metus, išskyrus neilgas pertraukas, skirtas cinamajam remontui. Nuo fabriko įkūrimo iš esmės nepakito tik jo nutekamojo vandens valymo įrenginiai".

Taigi, seniau buržuazai tvenkinius valė, o sovkomai valyti nenori — "fabriko vadovybė į valymo įrenginių tinkamą eksploatavimą žiūri pro pirštus", nes tam darbu penkmečio ar kitame plane nenumatyta laikas. Kad šešupėje dūsta žuvis, Maskvai nerūpi, nes ji pakankamai jį turi Volgoje ir kitose upėse, o cukrus jai labai reikalingas. Valymo "įrenginiai" palikti vietos komparteičių nuožūrai, o juos priversti tą atlikti, be Maskvos įsakymo, neįmanoma, todėl Juknevičiaus parašyta:

"Tai kodėl už tai nebaudžiama? — paklaus skaitytojas. Baudė, net kelis kartus. Mokėjo fabrikas baudas. Dabar, kai

(Nukelta į 2 psl.)

ADOMĄ JASĄ DAR KARTĄ SKAITYSIU

(Atkelta iš 1 psl.)

kuma. Tokio ir malda nuodėminga, nors "...meldies, kad ateitų Viešpats į tavo nuodėmingą šunkelį,

kad ateitų paguosti širdies; o ji kaip balandis auksinio

smėlio tyruose jau seniai seniai numirusi". Arba:

"O kas atleis, mieloji mama, jei būsiu velniui mandagus? Ak, kaip klaikiai visur sutemo, kai nusižmogino žmogus..."

Poetas visur ieško žmogaus. Ne tas žmogus, kurs aukso smiltimis apkritęs, o dvasios skurdžius. Ne tas žmogus, "kurs teisdamas kitus,

visur nešiojas teisybės svarstyklės".

Kasgi yra Jaso žmogus? Karalius? Diplomatas?

"Ir kvailas aukso asilu pajoja,

o plunksna riteriui sužeidžia koją, —

kad gertum smuklėj prie karaliaus tako,

tereikia aukso ir frako. (Būsimam diplomatu, 84 psl.)

"Karaliaus rūmuosna ateina vaišių naktys — šoka net akmuo. . . .

O kas tave — kaip žmogų — ten pakvies,

jei tujen gimęs iš mažosios genties, —

kurios heraldikos ženklai — arklas, dalgis ir pašukiniai vystyklai.

(Karališkasis piemuo, 70 psl.)

Jaso žmogus — paprasta, neveidmaininga, nefariziejiška širdis. Ir latras jam žmogus. Ir valkata žmogus, nors jis

"alkanas praeina šviežią duoną ir seną vyną,

pagarbina gyvenimą už vieną mandariną".

"Ofelija, ir man, kurs valkata esu,

yra tokia — yra širdies

evangelija

be ginklo teisybės ir išniekintų tiesių".

(Gerojo latro evangelija, 98 puslapis).

Genties šauksmo motyvų rinkinyje labai apstu. Net atskirą skyrių tuo vardu pavadinęs. Kas gi ta gentis? Tai, pasakyčiau, subtilia forma pavadinta tauta, tautiečiai — lietuviai; bendros praeities, bendrų tradicijų ir bendrų išgyvenimų žmonės.

Genties šauksmo motyvas lygus paliktojo gintojo krašto motyvui. Būdinga. Tik viename eilėraštyje — "Gyvoji Lietuva", 69 psl. — poetas mini Lietuvos vardą.

"Užeik, su laisve, o klajūne, į svečius, kur saulė skalbia baltus trinyčius—

Ten meilėj jungias broluva, širdis ten širdžiai vis sava — tenai gyvoji Lietuva."

Tik šiame eilėraštyje poetas mini Lietuvos vardą, bet beveik kiekvienas jo eilėraštis dvelkia Lietuva. Tai brangi poeto savybė. Jis nemėto pigiai šio žodžio, bet jį brangina lyg retą perlą.

Genties šauksmas — atgalios šauksmas.

"Saukia gentys — širdis atgalios vis keliauja,

bėga akys per mėlyną žolę... O kur tie, kur mylėtų kaip savąjį kraują?

O kur tie, kur lydėtų kaip brolių?"

"Kad mus kraujas rištų tik į vieną gentį,

mūsų rankos baltą pūką išskedens".

(Genties kūdikiams, 58 psl.)

Poezija, kaip lyrinis kūrinys, yra poeto vidinio pasaulio credo. Čia poetas atveria save, jis

išplukdo į viešumą savo sielos giliausius jausmus. Todėl ir Adomas Jاسas, įvesdamas į savo poeziją daug genties motyvų, dažnai paversdamas tai net poetine figūra, parodo mums savo dvasines nuotaikas, kuriomis jis gyvena ir jaučia.

Namų nostalgijos motyvas — labai artimas genties motyvui, dažnai susiliejęs į vieną vagą. Tik šis motyvas dažnai poeto sielą dilgina iki kraujo.

"O kaip numirti — jei nebeglausiu juodojo

skirpsto, šėrmukšnio uogų neberinksiu su rudenio šalna

ir neberegėsiu, kaip žemuo-gės kalnuose sirpsta

po vasaros vidudienio saulės šypsena?"

— — —

Kas praradimo taurę tą išgers? . . .

Ak, nepalinks tų sodų vyšnių šakos

ant miesto parkuos žaidžiančios dukters".

71 psl.

Paliktųjų namų nostalgija Jaso poezijoje prasiveržia tikėjimu į grįžimo viltį.

"Kaip ilgesys, kaip angelas nematomas

dar grįšiu, fleita grodamas smagiai,

o žydinčios pakalnių platumos,

o tamsūs kadugiai!"

Grįžimo fleita, 74 psl.

Arba koku subtilumu prasiveržia žodžiai:

"Po mirusių tėvų angelo šešėliu grįžtu ieškoti krikšto

drabuželių i gimtuosius namus..."

Sarkazmo - ironijos ir politiniai motyvai kartais susilieja kartu, kartais jie eina atskirais keliais. Tėvynės netekimas, namų praradimas Adomo Jaso poezijoje yra taip giliai išjaučiamas, kad dažnai sielvarto pagautas poetas negaili aštrių žodžių tiems, kurie prie to netekimo yra savo pirštą prikišę.

"Ir pavargusieji diplomatai, ir lordai, po auksu auginti,

ir vaizbūnai — akcijų magnatai,

senatoriai, išmintimi pražilę, skubėdami renkas į eskardilę

ne laisvės, o žmogžudžio ginti, kurs ateis ir paskambins

apie taiką Hanibalo balalaika —

kels taures už vieną mintį, kaip nuo laisvės apsiginti..."

Taip pat politiniam motyvui, sunkiai įžvelgiamam, o tačiau tokiam — priklauso "Po žydinčia akacija" eilė. Tai išpėjimas snūduriuojantiems, abejingiesiems, besirūpinantiems tik prabanga ir šia diena.

"Ir šituo keliu ateina raudonas Mefistofelis,

kad keltų piautuvą viršum mano ir tavo galvos".

◆

"Eini iš namo, lyg šarūno pilies,

rinkti aukso kelionei į mėnulį... O tavo brolis Vorkutoj

nukankintas guli".

Siaip jau poetas mėgsta pažuokauti, traškiai pasišnekučiuoti prie alaus ašocio, paprastai ir kaimyniškai.

"Išgerk sausiai!

Ir tu kaip kūdikis klausai, o senas senas drauge! — Mes abu prie velnio jaujos

augę, ganę žirgus ir avis,

dar vis, kai keliam taurę, keliam ir

ąsotį ir imam — well —

dainuodami svajoti... sugirgžda šunys, svirtys

ima loti... O iš tų, kurie žūt būt nori būti modernūs ir — kad ir pigiom

prekėm vežini — išplaukti į plačiuosius vandenis, poetas ir taip pasierzinti moka:

"Kas ten braidu Nemunėlį, aš gi — vandenis plačias. —

Kai nuskėsiu — mano vėlę kvies karaliai į svečius."

Nuotaikingiausia, giliai išgyventa, dvelkianti dideliu paprastumu ir subtilumu yra gamtos motyvais kurtoji poezija. Ir kaip tu nekursi, nesvajosi ir kaip į atminimų aruodą nesudėsi poeto tėviškės gamtos. Tai gi, Adomo Jaso tėviškė. Kerbedžių kaimo gyventojų sodybos, lyg kareivių kuopa, išsirikiavusios ant aukštos kalvos. Jos veidu į didelę pakalnę, kur gurgėdamas, puškuodamas teka Ramaulės upelis. Nugurgėjęs per lankas, baigia savo kelionę Ašvos upėje. O už tos Ašvos, ant didoko kalno mėlynuoja Sauslaukio dvaro sodo eglės. Ir todėl poetas, atsistojęs ant savo namų slenkščio, sušunka: "O žydinčios pakalnių platumos!"

Ir todėl taip dažnai grįžta tė-

(Nukelta į 3 psl.)

"ŠEŠUPĖ ŠAUKIASI PAGALBOS"

(Atkelta iš 1-mo psl.)

tenka krapštyti savo kišenę vadovams, nemoka. Tuoji bėga į liaudies teismą... Nubausti direktorių, vyriausiąjį inžinierių teismui žymiai sunkiau. Gamtyba — sudėtingas dalykas. Be to, įsakymų, raštų, pateisinančių pažymių — visa šusnis..."

Argi nekeista: fabrikas baudas mokėjo, nes tie pinigai buvo fabriko — niekam galvos kvaršinti nereikėjo; vadovybė baudi nemoka — baudas liaudies teismai panaikina. Tenka galvoti, jog teisingai pasielgia, nes Juknevičiaus straipsnio pabaigoje taip parašyta:

"Šešupės problema sudėtinga. Jai išspręsti reikia suderinti įvairių žinybų — planavimo, projektavimo, finansavimo, statybos — veiklą".

Va, dabar išryškėjo, jog ne buržujai kalti, bet chaotiška

sovkomisika santvarka. Viršininkų galybė, visi kompartiečiai, — zinoma, — vis išdidūs, ambicingi, "kombinatoriai". Juk viršininkams reikia gerai gyventi! Reikia kokio nors fabriku pagerinimo, eik pas planavimo viršininką. Tas paklaus: "O ką duosi?". Jeigu nieko neduosi, tai palauk. Laimėjęs pas planavimo viršininką, eik pas projektavimo, paskui finansų, statybos — pas visus tas pats "ką duosi?". Nieko neduosi — palauk. Žuvys dūsta — tegul dūsta, jei gyventi nenori, o kas man!

Ir taip prasideda eisena "nuo Ainošiaus pas Kaiposių", kuri trunka metais, o vandens turtas nyksta didele sparta. Kągi, pagal marksizmą — leninizmą...

B. Maceika

Gyvai perkamas

Povilo Laurinavičiaus romanas

BE DRUSKOS

Kietai viršeliai — \$4.00, minkšti — \$3.50. 404 puslapiai.

Laurinavičiaus kūrinys sukėlė didelio susidomėjimo. Knygoj kelia aštrius gyvo gyvenimo problemas. Puikūs Lietuvos vaizdai, gyvi pasikalbėjimai, skaudžios tikrovės problemos.

Romaną galima įsigyti arba užsisakyti NAUJIENOSE.

Prašome siųsti čekį arba Money Orderį tokiu adresu: NAUJIENOS, 1739 So. Halsted St., Chicago, Illinois 60608.

ADOMĄ JASĄ DAR KARTĄ SKAITYSIU

(Atkelta iš 2-ro psl.)

viškėn, ieško vaikystėj nubėgtų pėdų, brenda tėviškės upeliu, pasiėmęs aukštį eina žemuočių rinkti į girią, kuri čia pal, už sodybų nugaros.

Vaizduodamas gamtą, poetas nežvelgia į ją kaip iš bokšto, nesiaučia plačiai, bet ima mažą detalę, ją tiesiog paliečia. Paglosto erškėtėlį, serbentą, žilvį, sodo vyšnias, o tėviškės vėją tiesiog glamonėja.

“Ir dabar, svetur nuklydęs,
vis mąstau,
Kaip žydėti, serbentėli, sekas
tau.”

Bet pats geriausias gamtos motyvais sukurtas eilėraštis yra Ramaulė ir serbentai.

“Pavasarij:
Mes visi po viena saule,
bet kas braidėte Ramaulę,
kai ji griudama krantus,
prausia savo serbentus —
kai sraunių bangų supta
taško pumpurus puta,
sukas duburiais aklais
po surizgusiais karklais?
Vasarą:
Kai ten daubos beržų šešėly
kaitros vidudienis sustoja,
tau rankon linksta ramunėlė,
žolyno pumpuras - po koja -
kamanės duzgesio nuskinta
juodų serbentų uoga krinta -
lyg ir sudužusios taurės,
Ramaulėn vynas sulašės...”

Dinamika, poetiniai įvaizdžiai, išbalansuota eilėdara padaro šį eilėraščių išskirtiniu iš viso rinkinio.

Erotinių — meilės motyvų poeto Jaso rinkinyje yra ypač daug. Šiek tiek “Mylimieji prie marių”, bet ir čia daugiau gamtos. Įbūtų kiek “Iliuzijų kalnai” eilėraštyje, bet ir čia skirtingas žvilgsnis į daiktus “jo ir jos”.

“Virkdė vėjas ledo varveklis,
tu sakai — turi marios saulės
sala,

O jinai — ir deimanto
pirklis”.

“Jis” išsigaista šių žodžių, tarp “jo ir jos” atsiranda tuštuma, nutrūksta gal būt šiek tiek virpėjusios amūrinės bangos. Ir “jis” sako:

“Ir tie žodžiai ligi kraujo
man įsminga,
net ir ledas, net ir sniegas
aidi šiuo rimu!
su manim tu nebūtumei
laiminga:
su manim neturėtumei namų.

O tačiau labai žaismingas, (a. kompozitorius Juozas Strolia rengėsi rašyti pagal šį eilėraščių duetą, deja, nebesuspėjo) yra eilėraštis “Barniai”

... Ji:
Ak, po sodą vėjai sukas,
spengia ilgesiu laukai —
Tu kaip žirgą čigonukas
mano laisvę nupirkai.
... Jis:
Gausk, o vėjau, gūdziau —
tavo dukrą vedžiau.

Dainuotinių, beveik liaudies dainų motyvais sukurtų, eilėraščių yra nemaža.

“Ei, svyruok, vėjužy,
pamario nendrelė,
tuoj sugrįš į krantą
gintaro žvejeliai”.

Meno kūrinys svarbu ne tik kūrybos motyvai, bet ir kūrinio kompozicija ir visos tos vaizdingumo priemonės, kurios iššaukia grožį.

Taip sakant, labai svarbu yra atsakingas žodžių parinkimas ir jų išdėstymo būdas. Reikiamo žodžio ir reikiama vieton padėjimas yra vienas iš svarbiausių poezijos reikalavimų.

Poetas Jastas dažniausiai vartoja toninio ritmo chorejines ir jambines pėdas. Tačiau kartais ir nesilaiko griežto ritmo, pėdos kaitaliojasi, jų skaičius eilutėje nevienodas. Bet gi jaučiamas eilėraščio bangavimas, rimų išlaikymas ir loginio ritmo buvimas eilėraštyje daro skambų.

Posmeliai įvairūs: ketureiliai arba ir daugiaeiliai, dažnai skaldant eilutę ir pirmojo posmo pirmąjį žodį, lyg vadovą, paliekant vieną. Tai daro šviežumo įspūdį.

Palyginimai ir figūros drąsūs ir švieži.

“Žiūri žvaigždės, kaip Dievo
vestalės,
Saugo žemės likimo namus”.

“Kai piaustei širdį, o chirurge,
ar josios ilgesį radai?”.

Metaforų spalvingumas ir įvairumas, o kartu ir paprastumas, parodo poeto susižavėjimą ir tiesiog fizišką įsijautimą į savo aprašomąjį objektą.

“Saulė skambia baltus
trinyčius”.

“Ir matau, kaip į debesio
gūžtą
plazda gūbė viena ir viena”.

“Gulsiuos ant vejėlės,
pasiklojęs vėją”.

Visame rinkinyje apstu įvairių poetinių įvaizdžių, bet dažniausiai vartojamas alegorinis “kraujo” įvaizdis.

“Seniai, seniai,
Senam tėvų sode,
kur skaidrūs tvenkiniai,
dienojo tavo kraujo rytas”.

“Kas patikės — suplauks dar
kraujas
į mūsų džiaugsmo grįžtuves”.

“Ten kur savo juodas uogas
sirpdinai,
plukdo mano gyvą kraują ir
sapnai”.

Tuo kartojimu šis įvaizdis virsta tam tikra figūra, kuri, susiliejusi su genties motyvu, virsta genties kraujo šauksmu išlikti tautai gyvai. “Kraujas” — ne fiziška prasme. Tai junginys visos tautos aspiracijų, bendras tautos likimo kelias, nusagstytas kančia ir džiaugsmu, vergija ir laisve. Pagaliau Dievo ar Likimo skirtis būti tuo, kuo esi. Prigimties teisė, privilegija ir pareiga. Ir šis “kraujas”, tekėdamas amžių bė-

ANTANAS VADOPALAS

LIETUVIŲ ANTROPOLOGINIAI TIPAI

(Skubančiam skaitytojui)

Čia pateikiu rupiom gijom nuastą šios studijos*) santrauką ir kai kuriuos jos teigimus.

Lietuviai yra baltojo europinio žmogaus kelios šiaurinės variacijos. Lietuviai susiformavo Pabaltyje per dvidešimt tūkstančių metų, įvairiu laiku imigruojant vis naujom įvairios pažangos ir įvairių fiziologinių eksterierų žmonių grupėms.

Vienas iš akstinių migracijai į Pabaltinį buvo poglacialiniai (2) klimato svyravimai.

Apie 20.000—15.000 m. prieš Kr., Europos klimatas, iš arktinio glacialinio pakitęs į subarktinį, nutirpdė Pabaltijo ledynus ir tuos plotus pavertė į Pabaltijo tundras. Tuo pat ruoštu atšilęs Europos klimatas Saharą (Afrika) pavertė dikra, ir Saha-

*) “Rasiniai inaišai į lietuvių tautos sudėtį”, rankraštys apie 270 psl. su fotonuotr. ir statist. lentelėmis.

gyje vientaučių sielos kapiliarais, tautą sucementuoja į vieną didingą tiltą, jungiantį įvairias generacijas, įvairias epochas ir vietas.

“Jums, kurie ateisite kartu
gyventi —
kad mus kraujas rištų tik
į vieną gentį...”.

Tai toks yra Adomas Jastas.

Savaime aišku, yra eilėraščių ir mažiau vykusių. Kalkur poetas, gal norėdamas griežtai išlaikyti ritmą, (o gal taip jam patinka) vartoja “o”. “O vėjau”, “o kūdiki”. Nors tai nėra didelė dorybė, bet eiliuotame tekste dažnai tai neišvengiama. Tačiau jokiū būdu tas “o” nesudaro šiuo atveju perkrovimo - balasto įspūdžio.

Poetas Adomas Jastas nėra pradedantis poetas. Jis kūrė jau švėkšnoj, besimokydamas gimnazijoje, kūrė studijuodamas Kauno Universiteto Humanitariniame fakultete ar bemokytajaudamas Kaišiadorių gimnazijoje.

1934 m. yra išleidęs pirmąjį eilėraščių rinkinį “Širdis žody”. Poetas turi savo kelią, savo poetinį credo. Jis yra savitas. Ir tai jau yra didelė vertybė.

“Būk palaimintas” yra Adomo Jaso antroji poezijos knyga. Ir ji priklauso tai knygų rūšiai, kurią, vieną kartą pavartęs, negali padėti į atsarginių knygų lentyną. Ir norėtusi, kad poetas nesustotų prie šio rinkinio, kad netrukus vėl išeitų į pasaulį nauja poezijos rinktinė nešinas. Daug jis dar turi mums išsakyti. Jo gentis to laukia. Jis ir pažadą išpildyti turi, kurį vaidilos lūponis įrašė “Būk palaimintas” rinkinyje:

“Kol keliausiu atsigtuli po
kalnelio uosiu,
būkit ramūs! — savo genčiai
viską atiduosiu.
... Aš paliksiu savo giesmes
— tas kur laisvę gieda,
kad genties kovoj pražystų
žemė laisvės žiedu”.

ros gyventojai — mediterenai(3) ir kromanjonai(4) buvo priversti pasitraukti į Kaukazo-Altajaus plokštikalnio slėnius; dalis jų pasitraukė į pajūrius.

Subarktinio klimato gale (20.000—15.000 pr. Kr.) ir Preborialinio klimato(5) pradžioje (15.000—8.500 m. pr. Kr.) į Pabaltijo tundras įkeliavę šiaurinio elnio medėjai. Yra rastos žmogaus darbo žymės ant mamuto kaulo (Barzdėnai, Nemuno bas.) ir ant elnio rago (Labgavos - Papelkiai, Prieglos bas.).

Preborialinis klimatas (laikais 15.000—8.500 m. pr. Kr.) Pabaltijo tundras pavertė į šilųjų raistus ir šilus (pušynus su dryaso(6) gyvąja paklote). Veiviržos upės graužė, Nemuno baseine rasta grubios kaukolės storo kaušo dalis skiriama kromanjonui ir datuojama mezolito(7) pabaigai (gal 7.000—4.000 m. pr. Kr.).

Kromanjonai atkeliavę į Pabaltijį iš Centro ir Vakarų Europos.

Kontinentinis Borealas (laikas 8.500—5.600 m. pr. Kr.) su šiltom ir sausom vasarom ir šaltom žiemom, Pabaltijo raistus pavertęs į vešlias medes su gausa žvėries, į tas medes imigruoja Sibiro medėjai dolichocefalai(9) nordikai ir sukuria: Pabaltijo ir centro dab. Rusijos makrolito svidrinę(10) medėjų kultūrą, o Vakaruose makrolito kampeninę(11) medėjų kultūrą. Sibiro nordikai iš senųjų gyvenviečių buvo išstumti ateivių į Kaukazo — Altajaus plokštumos slėnius Saharos mediterenų. Kirsnos durpyne, Nemuno baseine rasta hiperdolichocefalo(12) kaukolė yra nordiko, datuojama mezolito pabaigai (gal 6.000 — 4.000 m. pr. Kr.). Pajūriais tarp Danijos ir Estijos mezolite (10.000—4.000 m. pr. Kr.) buvo paplitusi makrolito rūšis — Maglemosės ir Kundos kultūra(13), kur vyravo rago ir medžio dirbiniai (Pabaltijo Trako kultūra(14), Forest culture). Nordikai į Pabaltijį atnešė matriachato santvarką ir aglutinę kalbą(15).

Sausas Borealas buvo nepalankus Ponto žvejams(16), mikrolito mediterenams. Jie buvo ta dalis Saharos mediterenų, kurie po sausų pasitraukė į pajūrius ir, plačiai paplitę — nuo Persijos įlankos iki Atlanto, sukūrė mikrolito žvejų kultūrą. Laikais apie 5.600—4.500 m. pr. Kr. tie Ponto žvejai iš Kaspijos — Juodosios jūrų pasitraukė į Pabaltijo žuvingas upes ir sukūrė Pabaltijo Tardenuazinę mikrolito žvejų kultūrą(17).

Atlantinis klimatas (laikais 5.600 — 3.000 m. pr. Kr.) su švelniomis žiemomis ir vasaromis nūdienos šilumo, buvo palankūs žemdirbystei. Neolite(8) (laikais apie 4.000—2.000 m. pr. Kr.) į Pabaltijo derlingus

(Nukelta į 4-tą psl.)



Sekmadienį, balandžio 27 dieną, 2 val. ryto kiekvienam teks pasukti laikrodžius viena valanda pirmyn, nes bus įvestas šviesos taupymo laikas. Paveiksle matome naują Bulova laikrodį, į dieną pavėluojantį tiksliai vieną sekundę.

LIETUVIŲ ANTROPOLOGINIAI TIPAI

(Atkelta iš 3-čio psl.)

aluvinius slėnius veržiasi kaimynai žemdirbiai; jiems reikalingos derlingos dirvos ir daug vergų kaplinei žemdirbystei (18). Iš Dunojaus srities į Vyslos ir Prieglos slėnius įsiveržia Dunojaus grakštieji kromanjonai juostinės (19) keramikos žemdirbiai, o iš šiaurės Vakarų į Elbės ir Odros slėnius įsiveržia pirmoji šiaurės falų (20) ir baltų piltuvėlinės keramikos kultūra (21).

Neolito viduryje (3.500–2.500 m. pr. Kr.) į Pabaltijį daro nuolatines ginkluotas invazijas kartais kaip plėšikai, kartais kaip pirkliai industrialinės kultūros iš Alpių papėdės: Varpo taurių keramika (22) ir Badeno kultūros (23) brachikefalai (24) alpinais ir mezokefalai — Chancelade žmonės (25). Pabaltijoje tų kultūrų randami tik lobynai ir kapinynai, gyvenviečių nerandama.

Visą trečiąjį tūkstantmetį pr. Kr. Pabaltijoje kaimynystėje tarp Vidurio Dniepro ir Dniestro ekzistavo kaplinė Tripolio (26) žemdirbystės kultūra, kurią apie 2.000 m. pr. Kr. užliejo iš Rytų įsiveržęs indoeuropiečių avangardas — Rutulinių Amforų kultūra (27).

Neolito pabaigoje (apie 2.500 m. pr. Kr.) iš Okos ir virš. Dniepro baseinų į rytinį Pabaltijį įsiveržia šukinės keramikos (28) medėjai Uralo mezokefalai.

Iš neolito maišaties Pabaltijoje antropologinė sudėtis išsina marga ir jau žymu pasiskirstymas į nevienodas antropologinės sudėties sritis: Skandinavijoje vyrauja dolichocefalai nordikai 53% ir mezokefalai kromanjonai — 17%. Danijoje vyrauja mezokefalai kromanjonai — 47% ir brachikefalai baltai — 23%. Vakaruose (Elbės, Reino ir Seinės bas.) vyrauja dolichocefalai nordikai — 47% ir mezokefalai kromanjonai —

34%. Centro Pabaltijoje (Vyslos, Odros bas. vyrauja mezokefalai 79% (falai 34% ir grakštieji kromanjonai 45%). Rytų Pabaltijoje vyrauja dolichocefalai nordikai 90% (Zr.: K. Saller, 1949, Art. 111 psl.).

Suborealo (3.000–850 m. pr. Kr.) sausas klimatas buvo nepalankus pietų Sibiro-Ponto stepių nomadams, skito persams. Neolito pradžioje skito persai — guotų ganytojai (29) ir žemdirbiai iš stepių zonos pasitraukia į medės zoną ir užlieja visą Pabaltijį ir Europą, atnešdami virbelinės keramikos (30) arba kovos kirvių kultūrą (31), patriarchalinę santvarką ir indoeuropiečių kalbą.

Žalvario laikais (apie 1.800–1.700 m. pr. Kr.) indoeuropiečiai pradėjo skirtis į etnines, tautines grupes: baltų, germanų, slavų ir kt.

Nūdien lietuvių antropologinė sudėtis yra:

1. Vyrauja šviesūs dolichocefalai nordikai, vieni jų masyvūs — tipo Balkūnas J., Katelė J.; kiti resnūs — tipo Budriūnas Br., Sūdžius P. arba resnūs ir žvainūs — tipo Kutra J., Tada-rauskas J., arba ištiesusio veido (leptoprosopikas) (32) — tipo Gyls Vyt., Lelys Petr. arba grakštūs — tipo Kuodis Jon., Šveikauskienė M. Nordikai sudaro 30,1% tautinės masės.

2. Tamsūs dolichocefalai ir mezokefalai — skitų persai, vieni jų masyvūs — tipo Kriaučiūnas Pet., Vrublevskis T., kiti resnūs — tipo Girdvainis St., Prialgauskas Gedgaudas; jie sudaro 10,4% tautinės masės.

3. Uralo mezokefalai, tamsūs rusvaplaukiai, vieni grubūs — tipo Butkus St., Saladžius Pr., kiti išlįsę — tipo Raudonikis P., Trumpauskas R. Jie sudaro 12,1% taut. masės.

4. Plataus veido mezokefalai kromanjonai, vieni tamsesni — vakarų tipo Pažemėnas Juoz., Šlepavičius Myk., kiti masyvūs šviesesni — rytų tipo Čižauskas

Jon., Stančius Pov., kiti grakštūs — tipo Indrišiūnas J., Jurkūnas J. Jie sudaro 11,4% taut. masės.

5. Brachikefalai baltai, vieni tamsūs — tipo Brakas Ad., Lapis Just., kiti blondinai — tipo Grigaitis P., Matulis J. Jie sudaro 11,3% taut. masės.

6. Dolichocefalai brunetai, mediterenai, vieni išlįsę — tipo Grigolaitis J. E., Paulauskas Vl., kiti iberų bruožų — tipo Krupavičius M., Noreika Jon. Jie sudaro 9,4% taut. masės.

7. Brachikefalai brunetai alpinais — tipo Neris S., Rukša A. Jie sudaro 5,1% taut. masės.

8. Mezokefalai brunetai — Chancelade tipo Kutra Jurg., Mačiūka A., sudaro 4,5% taut. masės.

Įvairūs likusieji sudaro 5,7% taut. masės. Šie nuošimčiai išvesti iš 2-109 individų nuotraukų, paimtų iš Lietuvių Enciklopedijos, tariant, kad ta masė yra būdinga visoms lietuvių tautos antropologinėms variacijoms.

Paiškinimas terminų ir apybraižų

1. Antropologija (iš graikų anthropos — žmogus ir gr. logos — žodis, mokslas) mokslas apie žmogaus kūno prigimtį ir formas.

2. Glacialis, pglacialis (iš lotynų glacies — ledas) klimatas — šalto ir sauso oro laikotarpis, kurį veikė ledynai, dengę didesnę, nei nūdien žemės plotą.

3. Mediterenai (iš Meditanean sea — Viduržemio jūra), tamsios pigmentacijos, neaukšto ūgio, lieknas, siaurokas kaukolės žmogus, susiformavęs Viduržemio jūros srityse.

4. Kromanjonas (pagal Francūzijos vietovę Crô-Magnon) gėrokai plataus veido ir tvirto stoto, bet nevienodų kitų eksterjerų (pigmentacijos, plaukų, nosies, akių lomų) žmogus.

5. Borealas, preborealas (iš graikų Boreas — šiaurės vėjų deivis) klimatas sąlygojamas kalnų ir šiaurės vėjų.

6. Dryaso augalija — sukerūžusi, labai diržinga, auganti pažemiu ant rūgščių ir karčių dir-

vų, durpynų augalija, kaip bruknės, gailiai, mėlynės, vaivorai, viržiai, bendrai šilajai.

7. Mezolitas (iš graikų mezos — viduryje, tarpe, ir gr. lithos — akmuo) kultūrinis pažangos laikotarpis, kada ginklamis ir įrankiams imta gludintas akmuo, prasimanyta sandelinė keramika (ovalo dugne), bet ūkio forma tebebuvo medžioklė, žvejyba ir vaisių rinkimas.

8. Neolitas (iš graikų neos — naujas ir gr. lithos — akmuo) kultūrinis pažangos laikas, kada ūkio forma pakitusi į gyvulininkystę ir žemdirbystę, o keramika pritaikyta valgio virimui.

9. Dolichocefalas (graikų dolichos — ilgas, siauras ir gr. kephale — galva) vadinamas individualas, turįs pailgą kaukolę.

10. Svidrinė medėjų kultūra (pagal Lenkijos vietovę Swidry Wielke) mezolito medėjų, makrolito techniškos pažangos (vartota kaltoašmeniai kirviai ir karklo lapo formos titnago akštai strėlėms), Lietuvoje paplitusi moreninių ežerų srityje. Kirsnos durpyno kaukolė yra Svidros kultūros.

11. Kampininė (Campignian, Ch. Winick, 1956, Dict.). Svidrinės kultūros atitikmuo Šiaurės Prancūzijoje.

12. Hiperdolichocefalas (graikų hyper — virš, gr. Dolichos — ilgas ir gr. kephale — galva) — individualas, turįs labai pailgą kaukolę.

13. Maglemozės ir Kundos kultūros. Yra Svidros kultūros atitikmenys pietų Pabaltijoje (Danų vietovė Maglemoze) ir rytų (Pabaltijoje (estų vietovė Kunda), kada, vieton titnaginių ir akmens dirbinių, vartota raugo, kaulo ir medžio dirbiniai.

14. Trako kultūra, Forest culture, atitikmuo Svidros kultūros, kitapus moreninių ežerų, dab. Rusijoje, kur vartota medžio dirbiniai.

15. Aglutinė kalba (iš lotynų aglutinare — suklijuoti) yra kalba, kurioje žodžių darybai ir kaitybai vartojama daugelis nekaitomų dalelyčių, žodelyčių, formantų, kurie lieka savarankia žodžio dalimi. Aglutinės yra finų kalbos. Lietuvių kalba yra fleksinė (iš lotynų flectere — pinti), kurioje žodžių darybai ir kaityba vartojama balsių kaita. Pvz.: tverti, tvora, tvarus ir t. t. Palyginimui fleksinės ir aglutinės kalbos imama lietuviškas pavyzdys: žodžio daina, pakeitus galūnę — a į i — ius, padaromas dainius, kurio galūnę -ius kaitoma pagal linksnius ir skaičius, tatau yra fleksinė kaityba. Žodžio daina galūnę — a pakeitus formantu -inink- ir dar pridėjus kaitomą galūnę -as, padaromas dainininkas, kur formantas — inink — yra nekaitomas, linksniuojama tik galūnę — as, tatau yra aglutinė kaityba. Aglutinių kalbų žodžiai — ilgi, dažnai griozdiški, nesklاندūs iš arti, pvz.: kronika, padaroma kronikininkas ir kronikinystė.

16. Ponto žvejai — žvejai senovinės srities tarp Kaspijos, Kaukazo, Juodosios jūros ir Volgos stepių. Dažnai prijun-

(Nukelta į 6 psl.)



Paveiksle matomi kralikai naudojami laboratorijos bandymams. Kralikų kraujas naudojamas įvairiems vaistams gaminti.

SUPRANTAMA PEDAGOGIKA

Kaimynų dviejų, ūkininkų pažangių
Daržus teskyrė statinių aukšta tvora,
Nuo pakeleivių apsauga gera.
Daržai pilni daržovių prabangių.
Ne tik žmonėms užteko,
Bet ir šerti kiaulėms
Riebiosioms ir prakaulėms.
O jau penimės dėl sunkumo virsdavo ant tako.
Abu kaimynai dėl garbės skersavos,
Savo daržais ir kiaulėmis didžiaivos.

Štai vieno Deglė, godumu pasižymėjus,
Kitas nustumdavus nuo lovio,
Užsigeidė kaimyno daržo užuostų skanovių,
Kaip įsigaut į daržą, apžiūrėt nuėjus...
Tvora aukšta, be jokio plyšio, sandari,
Nei perlipti, nei perlipt negali.
Tai Deglė nuosavu šnipu
Po rabarbaro plačiu lapu,
Apačioje tvoros tunelį išsiduobia
Ir juo įlindusi kaimyno daržo
Saldžiųjų žirnių ankštis liubia,
Tardamosi, kad ji pranaši tokia,
Tai josios jokie nuostatai nevaržo
Nei savame, nei svetimame lauke.

Nukentėjusiajam ūkininkui jau proga anam įgelti
Ir savo ūkininkavimą aukščiau iškelti,
Ir jis ateina skūstis.

— Žinai, kaimyn, nėra didžiausioji bėda,
Kiek ji iš viso
Suryja žirnių, pupų, šabalbonų...
Tegu sau ēda, jeigu alkana;
Bet kiek be reikalo išmindžiojo, iškniso,
Bastučių, "siemečių" paguldė, išvertė ant šonų. —

Tai Deglės savininką griebė rūstis
Ne tiek dėl to, kad nuostolį kaimynui neša,
O dėl to, kad didi gėda:
Lyg sotaus ēdalo pas'jį per maža,
Iki ausų Degloji nepriėda.

— Reik imtis priemonių griežtų
Dėl tokių šnipų užriestų;
Nes "kas perdaug,
Tai jau šelauk"!...
Pasibėgioti ploto reikia,
Niekas į dorą laisvę besiveržiančių nepaikia. —

Taip taręs ūkininkas virvę susivijo
Ir kilpą užmetė ant kaklo to knisyklinio galvijo.
Ir, parsiplešęs tą deglatą,
Į šnipą klumpinį įvėrė "dratą".

— Jei tokia priemonė drausmės nepatogi,
Tai kam vagi? —

Dabar Degloji tuo tepasiguodžia,
Kad anų skanių daržovių orą uodžia.

B A D A S

Žemė sacharino skritulėliais
nuklota,

Ir jų pusnimis keliai susupti.
Speigas tik vaikštinėja,
Trumpindamas geležinkelio
bėgius.

Bėgis krūpteli ir suspiegia.
Tarp bėgių vilkas sėdi —
Ir staugia, kaip vilkas.
Vilkas neėdęs.
Prašo ēsti, net telegrafo vielos
staugia...

Gal dabar tolimes stoty
Nemigęs telegrafistas
Priima vilko telegramą,
Kad jo galvoj visi varpai ūžia.
Kad jo širdy bado smuikas
griežia.

Antanas Rimydis (iš Anapus teisybė)

Jeigu kieno nagai užauga per ilgi,
Kas rausiasi po pamatais kaimyno
Ar per tvorą kopia,
Visi težino,
Kad ateitis tokių nekokia.

DAIRONAS

J. Baltrušaitis

MANO SODAS

Manam sode tylu, gūdu,
Čia būta viesulų, ledų...

Kiekvienas mažas lapas jo
Girdėjęs švilpesį audroj...

Kūrėjo įsaku senu
Ugdžiau aš jį šviesom dienų...

Garbė pavasario įsai,
Gelmėj jo šaknys ištisai...

Erčia, radastų kur yra,
Apsupama akla tvora, —

Kad dulkės žmogiškų takų
Neliestų jo šventu laiku!

Agavų, palmių daug dailių,
Aukštų lelijų ir žolių, —

Kaip aš, pavasario metu
Jos žydi—gyvos čia kartu...

Tik šlama, auga patakiuos,
Kur aš darbuojuos ir ilgiuos,

Kad sapnas ir tamsa kurčia
Ateitų žiemą, kaip nakčia...

AR IR KITI

Visvien rytai ar vakarai,
Ar priešai ar draugai,
Ką aš darau, darau gerai,
O ką kiti — blogai.
Aš po savos kalbos gražios
Jaučiu marias jėgų,
O kai kiti tik prasizios,
Jau aš ir užmiegu.
Kada eiles aš parašau,
Zavu ir man ir tau,
O kai kiti... Atsiprašau!
Aš jų nė neskaitau.
Tik aš, tik aš pasaulį šiam
šviečiu mintim gilia,
Kiti — tik užkamšyt plyšiam
šėtono katile.

Antanas Gustaitis

Antanas Rimydis (iš Anapus teisybė)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdraudimams nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudimą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudimą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudimą: už \$1,000.00 apdraudęs tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudės mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

JUOZAS ŠVAISTAS

PASITAIKO IR TOKIŲ KURJOŽŲ

"Draugo" (Antroji dalis, bandžio 5 d., Nr. 81 (14 naujųjų leidinių apžvalgininkas, pristatytas skaitytojams Jurgio Gliados romane, Liepsnos ir apmaudo asociacija, pabrėžia, kad tai esąs mūsų rašytojų romanas iš dabartinės pavergtos Lietuvos gyvenimo retas dalykas (mano pabraukta).

Bet čia pat, lyg abejodamas skaitytojų (o gal ir savo paties skeptiškumu), ima išrodinėti: "Ne vienam gali kilti klausimas: kaip pasverti tikrovinių jo svorį, kai nei autorius, nei skaitytojas tiesioginės šiandieninės patirties ten gal net nėra pergyvenęs".

Daug gerų knygų visose literatūrose esą prirašyta apie tai, ko autorius nei pats pergyveno, nei piršto prie įvykių neprikišo, nei savo akimis tą ar kitą situaciją matė (sic!).

Ir kaip rimtą argumentą ar labai įtikinamą pavyzdį nurodo P. Cvirkos romanas: "Be kita ko, čia galime prisiminti, kad ir to paties Petro Cvirkos "Frank Kruk" romane, išleistą dar nepriklausomoje Lietuvoje, kuriame jis satyriškai aprašė Amerikos gyvenimą, niekada Amerikoje nebuvęs" (mano pabraukta).

Čia taip pataikytą, kaip kūju į pliką pakaušį. Šitokia argu-

mentacija, bedarant paralelę, labai žiauriai galėtų pasitarnauti Jurgiui Gliadai. Teisybė, Franko Kruko gyvenimas Amerikoje labai vaizdžiai aprašytas, bet tik ne Cvirkos, o Algirdo Margerio. Cvirka ten tik pasirašė. Tai tikriausias plagiatas, bent pirmoji dalis, kuri geriausiai pavykusi. Teisingai tariant, galima būtų pasakyti, kad romanas "Frank Kruk" dviejų autorių: pirmoji dalis, kur Krukas Amerikoje, Algirdo Margerio; antroji, kada Krukas atsiranda Lietuvoje — Petro Cvirkos.

Buvo taip (pats Margeris man pasakojo). Tą savo veikalą perdavė Karoliui Vairui — Račkauskui, važiuojančiam į Lietuvą, kad atiduotų vietinei spaudai. Račkauskas (herods) perdavė "Lietuvos žinių" redakcijai. Cvirka ten dažnai lankydavosi. Prie progos nukniukė berniukštis svetimą rankraštį ir padarė "savo romaną". Tikrasis autorius, tebebūdamas dar tuomet Amerikoje, skaitė ir stebėjosi tik.

Taip. Petras Cvirka neblogas rašytojas, bet taip pat gabus plagiatorius. Tasai faktas daugeliui žinomas.

Juozas Švaistas

Santa Monica, 1969. IV. 10.

LIETUVIŲ ANTROPOLOGINIAI TIPAI

(Atkelta iš 4 psl.)

giamas visas Juodosios jūros šiaurės pajūris.

17. Tardenozinė mikrolito žvejų kultūra (pagal prancūzų vietovę Tardenois), kur vyravo litnago skeveldrų dirbiniai. Skeveldros būdavo įterptos į kaulo, rago ir medžio kotus žerklams, iešmams, strėlėms.

18. Kaplinė žemdirbystė, kada dirvos paruošiamos akmengalviais, kapliais, pvz.: Dunojaus ir Tripolio žemdirbystės buvo kaplinės. Pirmosios šiaurės piltuvėlinės keramikos žemdirbystė buvo lydininė.

19. Juostinės keramikos kultūra yra vadinama Dunojaus žemdirbių keramika, išrašyta plačių dryžių spalvomis.

20. Falas (pagal vokiečių provinc. Westfalija ir Ostfalija) kromanjonų variacijos individas su kiek trumpesniu veidu ir giliom akių lonom. Tipingai atstovai — vokiečių Hindenburgas, lietuvių Macelis, Mizara.

21. Pirmoji šiaurės žemdirbių kultūra, vadinama ir piltuvėlinės keramikos kultūra, yra šiaurės Vakarų Europos lydininės žemdirbystės kultūra, gaminusi piltuvėlio formos keramiką.

22. Varpo taurių keramikos kultūra yra Vakarų Europos industrinė kultūra, gaminusi varpo taurės formos keramiką mainams.

23. Badeno kultūra — Vakarų Europos industrinė kultūra, gaminusi keramiką mainams.

24. Brachikefalus (graikų brachys — trumpas ir gr. kephale — galva), individas, tu-

rjs gan trumpą, ovalią kaukolę. Mezokefalus (graikų mezos — vidutinis ir gr. kephale — galva) individas, turįs pailgą ir gan plėčią, bet žemą kaukolę.

25. Chancelade žmonės (pagal prancūzų vietovę (Chancelade) iškasenų rasės žemo ūgio žmonės, turį aukštą, iškilų kaktą.

26. Tripolio kult. — kaplinės žemdirbystės kultūra Dniepro srityje. Akmenų dirbiniai primityvūs, dažytoji keramika pati gražiausia neolite.

27. Rutulinė Amforų kultūra — rytinių Ponto ir vakarinių Sibiro stepių ateiviai, guotų ganytojai ir žemdirbiai su žymiais indoeurop. bruožais.

28. Šukinės keramikos kultūra iš šiaurės rytų Europos, Uralo mezokefalų atnešta į Pabaltijį. Kultūra žinoma iš keramikos — žymėtos duobutėmis ir šukų formos išpaudom.

29. Vieton vardo nomadas, kuris lietuviškai reiškia klajoklis, vartoju vardą guotų (labai skaitlinga kaimenė, gyvulių banda) ganytoją. Skyto persai nebuvo nomadai; jie augino daug gyvulių ir vertėsi žemdirbyste.

30. Virvelinės keramikos kultūra vadinama pagal keramiką, žymėtą virvelės formos išpaudų raštais.

31. Ta pati kultūra vadinama ir kovos kirvių kultūra, pagal laivo formos akmeninius kirvius, vartotus skyto persų ateivių.

32. Leptoprosopikas (graikų leptos — grakštus ir prosopon — veidas) vartoju nusakymui

ALGIRDAS GUSTAITIS

PADĖTI AR TRUKDYTI?

Norėtumėt Lietuvių Enciklopedijos anglų kalba?

Išties 35 tomų Lietuvių Enciklopedija, daugelio manymu, yra svarbiausias lietuvių emigrantų kultūrinis laimėjimas po II Pasaulinio karo.

Atliktus darbus labai lengva kritikuoti. Būta didelių pagyrimų, būta stiprių kritikų aptariant pasirodžiusius LE tomus. Gal daugiausia pašukuotas Lietuvos tomas, sudėstytas XV knygoj. Spaudoj ir besikalbanioj visuomenėj. Norėtusi skaityti pilniau išskeltą lietuvių kalbos svarbą europinių kalbų šeimoje, ir deramai surašytą lietuvių tautos istoriją, ne vien paskirus jos laikotarpius. Pasiūlymų, pastabų būtų nesunku surankioti, bet nuo to pasirodžiusieji tomai nepasitaisys.

Jau keletas metų, tas pats gerb. p. Juozas Kapočius, sumanytojas ir išleidėjas Lietuvių Enciklopedijos, rengia išleisti lituanistinių reikalų enciklopediją anglų kalba. Didžiausia kliūtis — savanoriškų prenumeratorių trūkumas.

Šiaip ar taip, tą enciklopediją rengia laisvi lietuviai mokslininkai. Tikėtina, pasimokė iš lietuvių kalba išleistos Lietuvių Enciklopedijos ir tolygių klaidų nepakartos.

Nuolatos susiduriame su žinių trūkumu lietuviškuose reikaluose, nors kartais... užsieniečiai parašo geriau ir teisingiau apie lietuvius, nei tūli mūsų šieškiai, nedrįstantieji skelbti lietuvių tautai palankių žinių. Tokios rūšies raštų yra ir LE tomuose. Todėl kai kas sako, jog iki mes nedrįstame savų reikalų deramai pristatyti, geriau apsieiti be lietuviškos enciklopedijos anglų kalba, nes tada patys sau prisipilsime burną vandens, kai

individo turinčio ištiesusį veidą.

Pašta ba. Kaip jau buvo skelbta, "Naujienų" dienr. (3. 24. 69) šios studijos autorius Antanas Vadopalas ieško rėmėjų jai išleisti. Būtų tai pirmas tokio plataus masto leidinys liečias antropologijos mokslo pagrindus, ryšium su antropologiniais įnašais į lietuvių tautos sudėtį; kas duotų galimybės daug aiškiau pažinti mūsų tautos seną praeitį.

Pinigingiems lietuviams — gera proga leidžiamoje knygoje įamžinti savo vardą, be to, daug patarnauti žiniom ir mokslui apie Lietuvą.

V. Ž.

svetimieji pradės cituoti pasiūlytus sakinius iš pačių lietuvių enciklopedijos. Kaip tada atitaisyti?

Iki šiol apgailėtina parodyta ir Lietuvos teritorija. Anglų kalba reikia duoti kitos redakcijos žemėlapius, pasikviečiant kitus bendradarbius.

Baimindamasis, kad pasiūlymai gali būti atmeti, vistik užsisakiau lietuvių enciklopediją anglų kalba. Gal ir kiti abejojantieji pasiryš. Lietuvių enciklopedijos anglų kalba leidėjo adresas:

361 W. Broadway, South Boston, Mass. 02127, U. S. A.

Ten gausite pageidaujamas informacijas.

LIETUVIŲ LIAUDIES PASAKA ISPANŲ LAIKRAŠTY

Didžiausias ispanų kalba laikraštis JAV-se "La Opinion", kelios dešimtys metų leidžiamas Los Angeles, Calif., šių metų kovo mėn. 30 d. sekmadieniam priede per visą puslapį paskelbė lietuvių liaudies pasaką, su puikia įžanga ir specialiai pasakai padaryta iliustracija, atspausdinta per dvi skiltis.

Įvadą parašė ir visa atspausdino jų redaktorius Antonio L. Mendez. Anksčiau jis per du numerius spausdino apie lietuvių religinį persekiojimą rusų okupuotoj Lietuvoj. Šį kartą pasirašė Gustavo Berlanga, tai vienas jo pseudonimų.

"La Opinion" adresas:

1436 So. Main Street, Los Angeles, Calif. 90015.

To numerio kaina 25 ct. g.

AUKŠČIAUSIAME SOVIETE

Prie aukščiausiojo sovieto suvažiavimo salės susitiko jautis, kiaulė ir asilas. Visi sakėsi atvykę suvažiavimo pamatyti.

Pirmas salėn užėjo jautis, bet labai neilgai trūkęs grįžo ir pasakė: Perdaug ten raudonumo... Sekančioji į salę nuėjo kiaulė, kuri taip pat grįžo neilgai buvusi. — Visos vietos prie geldos užimtos, ji nusiskundė.

Atėjo eilė asilui. Jis kaip nuėjo į salę taip ir negrįžo. Vėlai vakarop jautis su kiaule pamatė savo bičiulį grįžtant.

— Tai ką ten taip ilgai veikei? paklausė abudu.

— Matote, sutikau ten tiek daug gerų pažįstamų ir draugų! pasididžiavo asilas.

GEROS DOVANOS

Šios knygos parduodamos dabar "Naujienose" su didelėmis nuolaidomis:

Dr. A. J. Gussen — DANTYS, jų priežiūra, sveikata ir grožis.
Kietais viršeliais, vietoje \$4.00 dabar tik \$3.00
Minkštais viršeliais tik \$2.00

Dr. A. J. Gussen — AUKŠTA KULTŪRA — ŽIAURŲ ŽMONĖS.
Kelionės po Europą išpūdziai. Vietoje \$2.00 dabar tik \$1.50

Galima taip pat užsisakyti paštu, atsiuntus čekį arba money orderį.

NAUJIENOS,

1739 SO. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILL.

1944 METŲ NUOTYKIAI BĖGANT NUO BOLŠEVIKŲ IŠ ŠIAULIŲ MIESTO

Rašo S. T.

(Tęsinys)

Austrijos kareiviai, su kuriais dirbdavau, buvo draugiški, žinodami, kad karas yra pralaimėtas, patys dirbo nenoromis ir mus skubėti neragindavo. Iš šito aerodromo kasdien pakildavo vokiečių lėktuvai ir skrisdavo bombarduoti rusų kariuomenę, kuri tuo metu buvo priartėjusi prie Vengrijos sostinės — Budapešto.

Balandžio mėnesio pradžioje amerikiečių lėktuvai bombardavo Viener — Neustat miestą ir sugriovė labai daug namų. Sekančią dieną aš su dviem draugais, nuėjome apžiūrėti miestą. Miesto centre buvo keturkampė aikštė, vadinama "Marien Platz". Jos viduryje buvo irgi keturkampis fontanas, iš kurio nuolat bėgdavo vanduo. Ant fontano visų keturių kampų buvo pastatytos kokių tai lyg šventųjų stovylos. Prie pat fontano radome nukritusias ir nesprogusias 3 dideles bombas, kurios galėjo svirti 1/2 tonos kiekviena. Namai apie aikštę buvo beveik visi nuo sprogių bombų sugriauti. Tačiau nesprogus bomboms prie fontano, šventųjų stovylos liko sveikos.

Apžiūrėję nesprogusias bombas, po kelių minučių iš aikštės pasišalinome. Atsimečiau tokį įvykį: dienos metu atskridęs lėktuvas numetė aerodrome, šalia lėktuvams pakilti cementinio tako, keletą bombų. Pasibaigus bombardavimui, aš savo dviejų draugų kviečiamas, išėjau iš slėptuvės. Nuėjau pažūrėti, kur nukrito bombos ir ar dideles išmušė duobes. Ten radome tris išmuštas gana galias duobes ir vieną įsmigusią į žemę — nesprogusią bombą. Pastebėjęs tai, savo draugams pasakiau: "Eikime iš čia šalin, nes nesprogusi bomba gali kiekvienu momentu sprogti."

Taip ir atsitiko. Nuėjus mums apie 100 žingsnių ir tik užėjus už namo kampo, staiga šioji bomba su dideliu trenksmu sprogo. Jei prie tos nesprogusios bombos būtume dar keletą minučių pastovėję, tai mūsų gyvųjų tarpe nebūtų likę.

Vėliau sužinojome, kad amerikiečiai numesdavo bombas, kuriose buvo įtaisytas tam tikras mechanizmas, kad bomba nesprogtų tuoj po numetimo, bet po tam tikro laiko panaudojant gaishtuką. Po to daugiau žiūrėti išmuštų duobių ir nesprogusių bombų nebeėjome.

Balandžio mėnesio pabaigoje vieną rytą aerodromo viršininkas mane pakvietė į savo rastiinę, nes čia vertėjo pareigas, ir pasakė, kad mes visi lietuviai turime tuč tuojau iš aerodromo pasišalinti, nes prie

Viener-Neustat artėja rusai. Be to, parodė man ant rašomo stalo padėtą kokią tai sprogtamą medžiagą ir pasakė, kad greit čia bus viskas išsprogdinta. Liepė mums eiti kalnų link, kurie buvo apie 9 kilometrų atstume. Pasakė, kad paėjus keletą kilometrų, dešinėje plento pusėje rasime apkasus, kuriuose rasime aerodromo inžinierių ir karininkų. Jie mums duos nurodymus ką toliau daryti.

Gavęs tokią žinią, parėjęs į kareivines ir sušaukęs mūsų vyrus, kurių buvo apie 40 žmonių, pranešiau viršininko nurodymus.

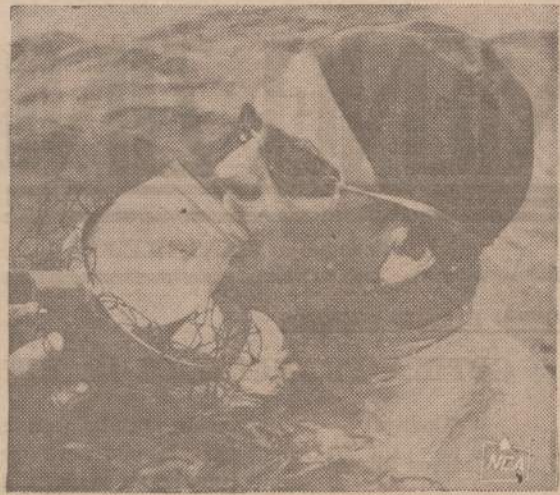
Pasiėmę savo kuprines, iškeliavome iš aerodromo. Nuėję apie 2-3 kilometrus, radome iškastus apkasus, bet ten nė vieno žmogaus neradome. Čia pradėjome tartis, ką toliau daryti. Vieni norėjo laukti iki atsiras inžinierius ir karininkas, o kiti, — kad reikia eiti link kalnų, o iš ten bandyti kaip nors pasiekti Markersdorfo aerodromą, kuriame anksčiau dirbome. Aš numaciau, kad atėjęs inžinierius ir karininkas gali sugalvoti mus pasiųsti į apkasus, išduoti ginklus ir priversti kariauti prieš rusus. Tai daryti neturėjome jokio noro. Todėl apie 11 žmonių nuo kitų atsiskyrėme ir nukeliavome kalnų link, o kiti liko.

Nuėjęs keletą kilometrų pamačiau kryžkelėje su motociklu sustojusį vokiečių žandarą, kurio paklausiau, ar jis nežino kaip toli yra rusai. Atsakė, kad rusai nuo Wiener-Neustat miesto yra tik už 7 kilometrų ir kad jų tankai greit gali būti čia. Patarė iš čia greičiau pasišalinti, kad nepatektumėme rusų nelaisvėn.

Iš jo sužinojau, kad geležinkelio stotis Obendorf yra už 6-7 kilometrų ir kad iš ten, aplenkiant Vienos miestą, galima traukiniu važiuoti Linc'o miesto link, kur pakelyje buvo Markersdorfo aerodromas, kuriame anksčiau dirbome.

Į aerodromą norėjome patekti todėl, kad buvome benamiai ir neturėjome kur gauti nakvynę ir pavalgyti. Nedaėjus stoties, iš mūsų grupės šimkus, anksčiau buvęs ūkininkas, kilęs iš Tauragės apylinkės, ir Kiela, kurio kilimo vietos neprisimečiau, nuo mūsų atsiliko ir mūsų nepasivijo, nes nešėsi sunkias kuprines rūbų prisidėjęs. Atvykęs Amerikon iš savo draugų sužinojau, kad jie pateko rusų nelaisvėn. Kiela mokėjo vokiškai kalbėti ir pasisakė, kad esąs vokiečių kareivis, tai jį paėmė nelaisvėn, o šimkus, kuris nemokėjo vokiečių kalbos ir pasisakė, kad esąs lietuvis — vietoje sušaudė. Kiela buvo iš nelaisvės paleistas ir grįžo į Vokietiją, o vėliau, iš ten emigravo į Ameriką. Dabartiniu metu jis gyvena Chicagoje.

Atėję į stotį sužinojome, kad



Australijos gyventojas Des Renford mankština, kad galėtų perplaukti Anglijos kanalą. 41 metų amžiaus vyras, paplaukiojęs Australijos pakraščiais, geria pienu, kad galėtų toliau plaukti.

traukinys yra ant bėgių ir po 5-15-20 bombonešų), kurie nuškrido St. Polteno kryptimi ir ten išmetė daugybę bombų. Diena buvo saulėta ir mes būdami nuo St. Polteno miesto tik už 4-5 kilometrų, nuo kalnelio aiškiai matėme, kad nuo išmestų bombų kilo tiršti ir juodi dūmai. Po to atskrido dar du junginiai bombonešų, kurie nuskrido Vienos miesto link. Pamatęs išmestas bombas ant St. Polteno miesto, pagalvojau, kas atsitiko su tais žmonėmis, kurie liko stotyje, laukdami kito traukinio . . .

Atšaukus oro pavojų, nuėjome į aerodromą, kur mums kaip buvusiems darbininkams, davė maisto ir butą. Sekančią dieną atėjo ir kiti mūsų grupės vyrai, kurie buvo palikę laukti inžinieriaus ir karininko. Atvyko labai nuvargę ir papasakojo, kad visą kelią atkeliavo pėsti tiesiog per kalnus.

Gavę pastogę ir maistą, labai apsidžiaugėme ir manėme, kad čia galėsime ilgiau pasilikti. Tačiau labai apsirinkome, nes pradėjus rusams artėti, gavome raštą, kad esame siunčiami į Gersingę aerodromą, kuris yra apie 3 kilometrus nuo Linc'o miesto.

(bus daugiau)

Žmogus: — Mano salotose yra sliėkas. Kodėl tamsta nenumazgojote?

Patarnautoja: — O kam reikia sliėkus mazgoti?

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

"NAUJIENOSE" GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ
DAINŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinys yra šios dainos ir gaidos:

- | | |
|--|--------------------------|
| 1. Tegu giria šlamščia,
ūžia, tra-ta-ta | 8. Aguonėlės |
| 2. Suktinis I | 9. Vakar vakarėlis |
| 3. Suktinis II | 10. Augin tėvas |
| 4. Kokietka | 11. Meilės valsas |
| 5. Padispanas | 12. Siuntė mane motinėle |
| 6. Vengerka | 13. Čigonai |
| 7. Klumpakojis | 14. Pelėda |
| | 15. Noriu miego |

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

- | | |
|-------------------------|------------------------|
| 1. Plaukia sau laivelis | 3. Kur bakūzė samanta |
| 2. Pamylėjau vakar | 4. Ant marių krantelio |

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atsiųsite čekį arba Money Orderį už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiųsime jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

TRUMPAI IŠ MENO ISTORIJS

GOTIKA PRANCŪZIJOJ IR KITUR

(Tęsinys)

Gotikos kilmė

Bet toliau siekias elementas gotikos stiliui buvo religinė įtaka bei Pranciškonų vienuolių ordino sąjūdis. 1210 m. šv. Pranciškus asižietis protestui prieš augančias vidurines bažnyčios degradacijas, keliavo mokytį kaimiečius doros, meilės ir broliškumo. Šv. Pranciškus mokė mylėti visa, kas gyva, gražu ir kilnu. Sakoma, kad gotika buvo naujas atgimimas iš tamsiųjų Viduramžių epochos humanizmo dėka. Tai buvo naujas, ilgai užsitęsęs renesansas architektūros istorijoje, prasidėjęs 12-tam amž. ir tęsėsis iki 15 a. Tačiau vėlesnioji gotika savo elegantiškumu pasidarė pseudo gotika, pakeitusi pirmųjų architektų visą pastato struktūrą. Vietoje mūro, sienos darėsi vien vitražų galerijomis; vietoje keturkampių pilorių, jų vietą užėmė laibos, į daiktą sujungtos kolonos; iš keturkampių narviūrų, navas skyrė šešiakampės arkos.

Gotikos stiliaus bažnyčių statytojai pirmieji buvo eiliniai skulptoriai, kurie sugebėjo šalia romanikos naują stilių sugalvoti. Akmens tašytojai susiorganizavę į gildijas, prisidėjo prie bendro darbo. Kuogi gotika skiriasi nuo romanikos architektūros? Tuo, kad gotikos stilius, ypač Prancūzijoje, rėmėsi realistinės idėjos sinteze, neatmesdamas nei senosios reljefinės sistemos, tik ją reformuodamas. Gotika pasižymi didelėmis religinėmis kompozicijomis. Reljefuose iškalta religijos istorija, žmonių ir gyvulių formas kolonose, kapiteliuose ir fryzose. Katedrose

apstu statulų, fasaduose, galerijose ir choruose įvairių ornamentų su realistiniu elementu. Chartres katedra turi ne mažiau 10,000 figūrų, statulų ir gyvulių, nutapytų ant stiklo.

Ankstyvųjų krikščionių tapyba ant sienų savo vietą užleido romanikos ir gotikos menui. Naujos konstrukcijos planas darosi platesnis, plokščios mūro sienos tampa dekoruotos iki pat bokšto. Iš paprastesnės gotikos stiliaus bažnyčios, išauga Notre Dame, Amiens ir Reimso puošnios katedros.

Gotikos bažnyčių bei viešųjų pastatų architektūra pasiekia aukščiausios kulminacijos laipsnį XII a. ir tęsiasi iki XIV a. be didelių pasikeitimų. XV a. katedros kaip Roen, atskleidžia gana skirtingą aspektą. Roen ir Louviern pastatai triumfoja lyriniu grožiu, nežiūrint to, kad XV a. gotikoje mažiau realizmo, bet visa išorinė mūro dekoracija tikrai tiesiųjų linijų, todėl vėlesnio laikotarpio gotika vadinama flamboyant — liepsnojanči.

Gotikos meno charakteristika

Gotikos menas yra susikaukęs iš didžiųjų meno tradicijų, besiformuojančių Viduramžių mene: klasiško meno, Rytų ir vietinių barbarų elementų. Bet nuotaikos ir intelektualinė dvasia formuoja naujus aspektus. Architektūroje vyksta pilna atnaujinimo integracija tarp išorės ir vidaus pirmą kartą meno istorijoje, norint iškelti grožį ir funkcijas naujoje šviesoje tarp religijos ir meno.

XIII a. pradžioje gotikos skulptūros nebuvo galima atskirti nuo romanikos skulptūros, bet pabaigoje šimtmečio

gotikos skulptūra pasidarė labai skirtinga. Pagrindinis skirtumas tarp romanikos ir gotikos skulptūros yra toks: Romanikos skulptūra buvo daugiau grafiška negu plastiška. Gotikos skulptūra trijų matavimų (statulos), kuomet romanikos — reljefiškos. Be to, romanikos skulptūroje figūros deformuotos, neretai groteskinės. Yra bažnyčių, kur šventųjų statulos sustatytos vienos ant kitų galvų, perkrautos didelėmis grupėmis. Gotikos skulptūra priklauso grynai architektūrai. Tikrai antroje XVI a. dalyje gotikos stilius vis dar klestėjo šiaurinėje Europoje, bet skulptūra jau liko nepriklausoma nuo pastato.

Realistinė gotikos skulptūra labai artima klasiškiniam realizmui. Drabužių raukšlės, žmonių veidai išraiškingi ir aiškūs, ne tokie, kaip romanikos skulptūroje — gramozdiški, dažnai statulos trumpos ir storos, panašiai, kaip primityvių dievdirbių menas.

Kartu su gotika išsivysto ir vitražo menas, ypač Prancūzijoje. Vitražą gamina geriausi to laiko vitražistai. Be to, brangūs meistrų kilimai ant sienų buvo didelėje madoje. Iš Prancūzijos gotika pasklido Anglijoje, Olandijoje, Flamuose, Vokietijoje ir Ispanijoje. Italija buvo pasyvi gotikos menui, kaip "barbarų" ir šiaurės Europos menui. Rusai priėmė Bizantijos, Rytų meną. Rusijos srityse gotika tikrai Ro-

mos katalikų ir protestoniškų tikiųjų buvo naudojama dėl jos elegantiško ir didingo stiliaus.

Vokiečių gotika

Vokiečiai gotikos stilių perėmė iš prancūzų XIII a. Architektūra ten klestėjo iki XVI a. Vokietijoje gotika neišsivystė iš romanikos meno, kaip savo tėvynėje Prancūzijoje. Jie ją pasiskolino jau ištobulintą stilių. Vokiškoje gotikoje langų skliautai ne visur pasmailinti, bet apvalūs, pan. kaip romanikos architektūroje. Tenka pridurti, kad yra tokių bažnyčių bei kitokių gotiško stiliaus pastatų — pseudo gotikos stiliaus — maišytų dviejų ar daugiau stilių.

Kiti kraštai, kurie priėmė gotikos meno stilių, jį pritaikė savo krašto žmonių skoniui ir reikalui, bet stilius vis tik tebėra gotiškas, nežiūrint, kaip jis buvo iškraipytas.

Šiuo ir baigiame savo paskaitų iš meno istorijos ciklą.

PARODŲ KALENDORIUS

— Dail. Barboros Morkūnienės dailės darbų paroda vyksta Marquette Parko bibliotekoje, prie 61-mos ir Kedzie Ave.

— Dail. Miko Šileikio tapybos darbų paroda Balzeko muziejuje, 4012 Archer Avenue, tęsis iki gegužės 3 d. Lankymo valandos kasdien nuo 1 iki 4:30 val. popiet.

— Gegužės 4 d. Balzeko muziejuje atidaroma Maria High School studentų darbų paroda.

— Bal. 29 d. Balzeko muziejuje bus iliustruota paskaita apie Amerikos baldų stilius. Skaitys Chicagos Istorijos D-jos kuratorius Joseph Zywicki. Pradžia 7:30 iki 9 v. vakaro.

— Dail. Zitės Sodeikienės tapybos darbų paroda, rengiama Akademinių skautų sąjūdžio, bus Los Angeles liepos mėn. 12 ir 13 d. d. parapijos salėje.

— Gegužės mėnesį Čiurlionio galerijoje Chicagoje, Jaunimo Centre bus jaunesniosios kartos lietuvių dailininkų grupės "Dailė" paroda.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— ŠATURDAY, APRIL 26, 1969



Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus Moterų ratelio valdyba — The Board of the Women's Guild. Iš kairės į d.: Irena Balzekas, Adelle Zunas, Mary Krauchunas ir Mikas Šileikis.

Nuotrauka St. Balzeko, Jr.



Iš dail. Miko Šileikio parodos atidarymo Balzeko muziejuje bal. 12 d. Iš kairės į d. dailininkai: A. Cooper (Skupas), M. Šileikis ir Br. Murinas.

Nuotrauka Jurgio Kasakaičio